

FÖRSLAGET

TILL NY RIKSBANKSLAG

I FEBRUARI 1947 utfärdade finansministern en förordning, som gav riksbanken formell möjlighet att skicka en stor del av sin guldkassa utomlands som betalning för varor, vi då importerade. Blott några månader senare avlägsnades de återstående hindren för att taga resten av guldkassan i anspråk med undantag för ett mindre belopp. Visserligen hade Sverige redan 1931 frångått guldmyntfoten och riksbanken därvid befriats från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guldmynt enligt lagen om rikets mynt av år 1873. Men svenska medborgare hade alltjämt rätt att för sina sedlar av riksbanken få köpa internationella betalningsmedel, varav guld är det utan all gensägelse förnämligast. Därför måste också sedlarna vara täckta av guld och valutor. När denna rätt till följd av guldkassans förlust blivit, eller rättare sagt, var på väg att bli illusorisk, infördes importregleringen i mars 1947 för att hejda anspråken på internationella betalningsmedel från sedelinnehavarnas sida. Samtidigt därmed uppkom frågan om hur mycket sedlar riksbanken hädanefter skulle få ge ut med hänsyn till priserna. Tidigare stod ju rätten härtill i relation till guldkassan. 1948 års riksdag bestämde det högsta tillåtna beloppet till 3 200 milj. kr. och förklarade, att meningen inte var att ge möjlighet till ökad sedelutgivning. Redan 1949 års riksdag måste emellertid höja gränsen till 3 500 milj. kr. och tillstod sig tyvärr inte kunna ge någon säker förklaring till det ökade behovet. Vid senaste årsskifte överskreds denna gräns emellertid med 12 milj. kr. Just i dagarna ha riksbanksfullmäktige i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om proposition till innevarande års riksdag med förslag till ny riksbankslag, vari bl. a. högsta gränsen för sedelutgivningen helt slopas.

Fullmäktige äro emellertid inte eniga. Folkpartirepresentanten, hr Kristensson, uttalar sig helt kort för ett fortsatt provisorium med förhöjt eller på annat sätt modifierat maximum för sedelutgivningen och åberopar psykologiska skäl härför. Högerens re

presentant, direktören i Sveriges Industriförbund, Ragnar Sundén, som i egenskap av suppleant inte äger rösträtt i bankofullmäktige, uttalar i ett långt särskilt yttrande till protokollet starka betänkligheter mot principerna för hela den föreslagna lagstiftningen. Han framhåller, att, även om f. n. någon modern form av guldmyntfot inte skulle vara aktuell, får man inte hamna i rena principlösheten, om man vill upprätthålla ett sunt penningväsende med bevarat penningvärde. Han förordar ytterligare utredning och skisserar tänkbara lösningar av problemet.

Det har förr i tiden stått en hel del strid om meningen med inlösningsskyldigheten och täckningsbestämmelserna för sedlarna. Diskussionen härom har blåsts till liv igen genom de senaste årens händelser. Rätten respektive skyldigheten till inlösen betyder, att innehavaren av en sedel kunde erhålla guldmynt för densamma i riksbanken. Den inhemska cirkulationen behövde emellertid inte guldmynt, ty sedlarna kunde minst lika bra om inte bättre göra samma tjänst och dessutom funnos ju skiljemynten. År 1931 befriades riksbanken från sin skyldighet att inlösa sina sedlar med guld, och det får nog sägas, att det även nu och i fortsättningen skulle kunna gå lika bra att reda sig som hittills utan cirkulerande guldmynt.

Täckningsbestämmelserna fylla en annan funktion. De äro till för att garantera, att sedelinnehavaren skall kunna växla in åt sig i riksbanken utländska betalningsmedel, så att han fritt, om han så önskar, skall kunna köpa varor i utlandet. De äro alltså ett villkor för en fri utrikeshandel.

Den teori, varpå den föreslagna lagstiftningen bygger, har formulerats så, att guldkassan skall vara en reserv för utländska betalningar, vilket betyder, att den får förbrukas. Det gjordes också 1947—48, och sedan dess har den inte kunnat vinnas tillbaka. Vi stå alltså nu i huvudsak utan en sådan. Det förtjänar då framhållas, att den nyssnämnda principen första gången presenterades år 1931 av en engelsk kommitté, den s. k. Macmillan-kommittén, i vilken den kände nationalekonomen Keynes spelade en stor roll. Det rådde då i England en kraftig depression med svår massarbetslöshet, och det uttalade syftet med Macmillan-kommitténs rekommendationer var att höja den allmänna prisnivån. Man skulle kanske kunna tycka, att vi i dagens Sverige inte precis behöva titta om ytterligare prishöjningar.

Förslaget till ny riksbankslag har inte avskaffat alla krav på täckning av sedelomloppet. Den som har en sedel, har också en

Förslaget till ny riksbankslag

fordran på riksbanken i sista hand, och denna måste då ha något slags tillgång som täckning för sina skulder. Utöver de guld- och valutareserver, som eventuellt kunna finnas, föreslås täckningen i huvudsak utgöras av statsobligationer och skattkamarväxlar. I en partimotion till årets riksdag har högern begärt, att det skall utredas, hur en ökning av statens skuldsättning i riksbanken påverkar ekonomien i allmänhet, t. ex. priserna. Som bekant har ju finansministern lovat, att staten inte skall sätta sig mer i skuld i riksbanken, men inte desto mindre är dennas statspappersinnehav för närvarande i runt tal 400 à 500 milj. kr. större än förra året. Priserna ha, som känt är, också gått i höjden.

Frågan är nu, om finansministern kommer att förelägga riksdagen proposition på fullmäktiges förslag till ny riksbankslag, eller om han kommer att villfara oppositionens krav på fortsatt provisorium och högerns önskemål om ytterligare utredning. Kan han, inte minst med hänsyn till utlandets reaktion, undgå att känna betänkligheter inför det nya och ovissa i en oreglerad pappersmyntfot? Sveriges riksbank är dock världens äldsta centralbank och som sådan föremål för särskild uppmärksamhet från den internationella sakkunskapens sida.
